

173
Kellner, Peter, Schulmeister von ...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

1733.

1. Ahlwardt, Petrus: Gedachten von der rechten Art der Vernunft-Lehre zu lehren und zu lernen.
2. Godesius, Philippus Balthasar: De nullo et exiguo usu donationis propter nuptias maxime jure Justiniano considerate.

3 1734.

3. Nettelbladt, Christianus, Rector Univ. Gryph.: Programm, quod . . . occasione herosolimitae velerum s. 71tus tempore natiuitatis Domini ad. 7 audi solum, et cultum solis iustitiae in creati, scilicetque erga . . . Salvatorem veneratorem . . . excitat atque adhortatur.

1734.

1. Ahlwardt, Petrus: De subordinatione finium primorum secundum quos homines suas tentatur componere actiones.

1734.

2. Helwigius, Fridericus Rubens: De respectu personarum cum civis, justo ac injusto.

1735

1. Altmann, Albertus: Immortalitatem animae humanae . . . demonstrat
2. Helwigius, Fridericus: De immortalitate a vegetali, secundum jus Roman. et. modernum considerata.

1736.

1. Balthasar, Augustinus: De beneficio styli curiae, si disjunctus in Pomerania vitalis
2. Inglebrecht, Hermann Haurich. Periculum academicum, quo fundamenta exemptionis rerum principum a vegetali . . . curam examinata

1736.

3. Helwigius, Tractatus hucus: De jure manus sinistrae. . . .

4. Helwigius, Tract. hucus: De amissione instrumentorum

5. Lilienthalius, Philip Pet.: Dissertationis moralis continens principium obligationis et non obligationis pacti per metum extorti.

6. Nettelblatt, Christianus: De appellatione ad judicium imperiale Anglicum.

7. Nettelblatt, Christianus, Prodecimus 174. Felorum: Programma, quo . . . et Disputationem in ang. de appellatione ad judicium Imp. Anglicum, quam pro licentia summas in utroque jure honores caperenti . . . submisit Christianus Peters, . . . invitatus insimulque: De variis contra sententias in summis imp. Tribunalibus lites competentes

remediis, et praecipue de recursu ad comitia Dissert.
1737.

1. Balthasar, Aug: De contractibus et actionibus bonae
fidei et stricti juris

2. Balthasar, Aug: Programma, quo . . . ed: -
Petri Matthaei Haselbergii . . . Disputatione
in . . . invitata . . . in simulque: De vita ac
fatis Henrici Rubenovic . . . quaedam
proponit

1/1
1. 3. Balthasar, Augustinus: De origine, statu ac
conditione dominii proprii in Pomerania p. 1.
2. De variis modis contrahendi servitutem in
meram

21

1734, 1

4

TENTAMEN METAPHYSICUM
DE
SUBORDINATIONE FINI-
UM PRIMORUM SECUNDUM
QUOS HOMINES SUAS TE-
NENTUR COMPONERE
ACTIONS,

P 525.

PROGRAMMATIS LOCO OFFERT,

SIMULQUE

LECTIONES SUAS ÆSTIVAS

NOTAS FACIT

M. PETRUS AHLWARDT.

GRIPHSWALDIÆ,

PRELO HOEPFNERIANO, 1734.

Nostri iam temporis ea est felicitas, ut doctissimi viri sua coniungant opera in erudendis & corroborandis veritatibus eruditiss; ita, ut summum ferme iam fastigium eruditio videatur esse assecuta, maxime quidem, cum nulla admittuntur asserta, nisi vel demonstrativa vel probabili ratione sint demonstrata & adprobata. Testimonium hac de re perhibere possunt, uti omnes ferme disciplinæ, sic etiam quam maxime illa, quæ de morum emendatione nomen trahit, postquam GROTIUS, PUFFENDORFIUS, THOMASIVS aliique omnem suam in eo collocarunt operam, quo magis illam excolerent. Nec minus illa disciplina, quæ principia omnium disciplinarum moralium tradit, & vulgari nomine Metaphysica audit, postea quam RÜDIGER, WOLFIUS, THÜMMIGIUS, MÜLLERUS aliique sua nobis haud invidere opera Metaphysica. Nemo

mo tamen erit, uti puto, qui iure sibi persuadere potest, omnia iam plane esse confecta in hacce disciplina, ut nihil amplius inventis possit addi, vel saltem in illis emendari & clariori quadam luce collustrari. Sit nobis hac vice exempli loco materia illa de subordinatione finium divinorum & quidem primorum, quæ quidem a plurimis est pertractata; attamen, uti nobis videtur, haud satis accurate & distincte. Quare haud frustraneam nos esse suscepturos operam puto, si paulo uberius & dilucidius hanc materiam pertractare nobis sumamus. Egit quidem peculiari quadam *Diss. de subordinatione finium* ERICUS CASTOVIVS, *Pbil. Mor. & Civil. Prof.*, Vpsaliae 1703. edita; cum vero historica maximam partem eius sit tractatio, quoad cetera vero satis ieiuna, ideo multa adhuc nobis erunt relicta uberius circa hancce materiam deducenda. An vero finem nostrum simus assecuturi, iudicium erit apud æquum Lectorem, cuius æquisimo iudicio libenter quoque nostram subiicimus sententiam, iniquam vero & absurdam aliorum censuram & castigationem ferre quidem didicimus, quam tamen haud magni facimus. Deducamus itaque sententiam nostram ex primis suis principiis.

§. I.

§. I.

Finis est effectus cum notione boni in mente representatur, quam voluntas per adhibenda & adhibita media conatur assequi. Quilibet enim finis physico respectu est effectus, qui per medium tanquam suam causam producit. Ut vero effectus hicce considerationem finis admittat, necesse erit, ut in mente representatio, in voluntate vero appetitus seu desiderium eius, per medium voluntarie nempe adhibitum illum obtinendi accedat. Ostendit autem natura voluntatis, quæ in appetitu & aversatione consistit; nihil eam appetere nisi sub ratione boni. nihilque aversari nisi sub notione mali (per sens. intern.) Bonum enim & malum, sive sit verum, sive apprensibile continet in se rationem appetitus & aversationis voluntatis nostræ, uti quoque experientia testatur. Patet ergo nullum dari finem, nisi effectus ille physicus (vid. supra) sub notione boni voluntati ab intellectu nostro representetur.

Licet voluntas nostra duplici se prodat ratione tam appetendo bonum quam aversando malum (per defin.); conceptu tamen erit facillimum, remotionem mali re ipsa esse bonum quoddam sicque voluntatem, quando remotionem mali desiderat, revera bonum quoddam appetere, illudque bonum tanquam effectum ab intellectu representatum per media velle assequi. Quare non opus fuit, ut in definitione finis etiam mali, quod voluntas aversatur, mentionem fecerimus.

§. II.

Bonum generaliter dicimus id, quod statum nostrum perfectiorem reddere potest. Ergo bonum semper erit aliquid grati. Experientia vero testatur, dari quasdam res, quæ speciem quidem habent, ac si statum nostrum reddere possent perfectiorem; apparet tamen ex effectu, illas potius statum

nostrum semper magis reddere imperfectiorem. Aliæ vero dantur etiam res, quæ veram nostram producant perfectionem. Apparet sic fundamentum dividendi in *verum & apprens bonum.*

§. III.

Voluntas appetit omnia sub notionem boni (§. I.) tam verum bonum quam apprens habet in se ideam bonitatis (§. II.) alias non essent species boni in genere. Ergo & voluntas nostra eadem appetit rationem eodemque gradu bona apprens ac vera. Quare finis dividitur in bonum & malum. *Finis bonus dicitur, quando effectum revera bonum nobis sub rationem boni representamus; malus vero finis est quando effectum apparenter tantum bonum nobis in intellectu sub notionem boni representamus, quem voluntas intendit assequi.*

§. IV.

Medium dicitur causa ab ente rationem & voluntate predicto adhibita ad finem sibi propositum assequendum. Sic distinguitur medium a causa quadam mere physica, quæ est eius oppositum; æque ac finis ab effectu mere physico, ut vero eius oppositum (§. III.). Nullum itaque datur medium absque fine; medium enim, quando non adhibetur ad finem certum assequendum, non est medium; sed causa mere physica.

§. V.

Finis continet in se rationem medii. Nullum enim datur medium absque fine (§. IV.). Ratio autem dicitur nobis id, ex quo aliud intelligere possumus. Quicquid itaque continet eiusmodi quid, ex quo alterum intelligere queamus, illud continet rationem alterius. At vero finis continet eiusmo-

iusmodi quid, ex quo intelligere possumus medium; quoniam nullum concipi potest medium absque fine (§. IV.) Ergo finis continet in se rationem medii.

§. VI.

Finis morali quoque consideratione est causa actionis. Quicquid in se continet rationem existentiae alterius, illud est eius causa (per def.) Finis autem continet rationem existentiae medii Ergo finis est causa medii. Medium porro ut medium semper debet adhiberi ad finem assequendum (per def. IV.) Adhibere vero medium sive causam physicam (ibid.) secundum certum finem est & dicitur agere. Cum itaque finis est causa medii, sequitur etiam finem esse causam actionis Entis rationalis. Potest etiam theorema hocce alia demonstrari ratione. Nullus datur finis absque notione boni (§. I.) Omne autem bonum appetit & vult voluntas nostra (ibid. & not.) Est vero finis & ideo etiam bonum cum eo coniunctum effectus physicus (per def.) qui non potest obtineri absque causa. Est vero medium causa quod si adhibeatur effectum hunc sive finem *producere* potest. (IV.) Quicumque itaque vult finem debet etiam velle media, eaque adhibere. Agere vero nihil aliud est, quam causam adhibere & applicare ut effectus certus inde sequatur. Cum itaque iam finis sub notione boni entia ratione & voluntate praedita ad volitionem finis movet, sicque rationem huius volitionis in se continet; continet quoque necessario rationem volitionis medii, nec minus medii adhibendi. Ergo & ipse finis est causa actionis entis rationalis.

§. VII.

Nulla itaque datur entis rationalis actio, que non secundum certum finem sit instituta. Finis enim est causa actionis entis rationalis (§. VI.) Ergo actio quaelibet morali consideratione est effectus. Nullus vero effectus potest existere absque causa (per

(per def. & princ. rat. suff.) Ergo nulla quoque entis rationalis actio potest existere absque fine, sive quod idem, Ergo nullum ens rationale agit absque fine.

§. VIII.

Patet quoque *nullum ens posse agere secundum fines sibi ipse propofitas quam ens rationale* (ex def. §. I. & IV. sqq.) Vbi enim adest finis, ibi adesse quoque debet repræsentatio boni (§. I.) ubi adest repræsentatio boni, ibi præcedere debet reflexio sive actio intellectus, qua naturam effectus per abstractionem cognoscimus & comparisonem instituímus, an sit bonum quoddam nec ne? hoc est an vires in se res illa adipiscenda contineat, ut statum nostrum perfectiorem reddere possit nec ne? Hæ vero sunt actiones rationis, quæ nexum rerum perspicere potest. (per def.) Vbi itaque est actio secundum fines, ibi quoque rationis facultas adsit, necesse est; Ergo nullum quam ratione præditum ens agere potest secundum finem cognitum.

§. IX.

Homo itaque & agere potest & agit semper secundum finem. Est enim ens quoddam rationale & libere agens (per exper.) Nulla vero datur in ente rationali actio, quæ non instituta est secundum certum finem (§. VI.) Ergo nec in homine datur actio absque fine. Homo proinde quando agit, semper instituit suas actiones secundum certum finem.

§. X.

Finis potest dividi in intermedium & ultimum. Intermediis dicuntur fines, qui media adhuc fieri possunt alterius finis; quorum existentia satis patet. Si enim quis ex alio quæreret v.g. cur pecuniam desideret? dicere fortassis posset alter, ut equum sibi queat comparare: Si ulterius instemus, quare equum de-
fide-

sideret, responderet forsitan, se velle ad hunc vel illum locum equo vehi: Si porro urgeamus, cur hoc? diceret, ad amicum visitandum, ad negotia mihi demandata gerenda &c. Cum itaque hi fines semper aliis inserviunt finibus ut mediis, ideo dicuntur intermedii. *Ultimus vero finis est, qui nulla plane ratione medium alterius esse possit finis. Ordo hicce inter fines, cum nempe aliter alterius iterum potest esse medium usque ad omnium ultimum, dicitur a nobis finium subordinatio.*

§. XI.

Fines intermedii sunt media finis ultimi. Omne medium habet rationem suæ existentiae in suo fine (§. V. & VI.) Ergo habent etiam fines intermedii rationem suæ existentiae in fine ultimo. Fines intermedii existunt realiter (§. X.) Nullus vero datur effectus absque causa (per princip. rat. suff.) Ergo nec fines intermedii existunt absque sua causa; Ergo nec existunt absque fine ultimo (§. VI.) Ergo existere etiam debet finis ultimus. Ergo in ordine quoque causarum finalium & mediorum non datur progressus in infinitum.

§. XII.

Homo est ens quam maxime dependens (per sens.); Ergo sibi ipsi fines haud potest præscribere, sed cognoscere saltem eas potest & debet secundum voluntatem præscribentis & eius a quo dependet. Dependet vero omni ratione tam respectu existentiae quam essentiae primario a Deo, quod hic assumitur (per lemma metaphys.) proinde quoque Dei imperio ob nexum tam creationis quam conservationis homo subiectus esse debet. Potest pariter Deus solus hominibus fines præscribere, secundum quos suas instituere & possunt & debent actiones. Quare etiam omnium maxime finis ultimus a Deo hominibus debet esse definitus & præscriptus, qui proinde ex essentia quoque Dei erit cognoscendus.

§. XIII.

Finis ultimus debet esse per se bonus; non enim datur finis ipso prior, a quo eius bonitas dependet, alias non esset ultimus

X X

(per

§. III.

(per def. & §. XI.) Quare aut erit per se bonus, aut nulla plane datur bonitas in mundo, nec existeret motivum agendi, ideo nec existere posset actio quædam humana (per §. I. V. & VI.) quod vero contra omnem est experientiam & ideo absurdum Ergo necessario verum erit finem dari, qui per se est bonus, isque pariter ultimus.

§. XIV.

Finis ultimus debet esse per se bonus [§. XIII.] Nullum vero in tota natura existit ens per se bonum quam Deus ipse. E quoque omnino finis ultimus in Deo esse debet. Cumque homo non est ens per se bonum, nec potest in ipso queri finis omnium ultimus. [Ergo nec salus hominum potest esse finis ultimus. Porro nec totus mundus est ens per se bonum. Ergo nec in toto mundo quærendus erit finis ultimus. Ergo omnino extra mundum in Deo ente omnium perfectissimo & necessario.]

§. XV.

Finem ultimum in Deo esse quærendum, alio quoque demonstrari potest argumento. Deum, ut ens rationale, in creatione totius universi finem sibi habuisse propositum, omnino asserendum est [§. VIII.] Hicce finis totius universi fuit etiam finis omnium hominum, quoniam homo; constituit partem mundi. Necessario quoque habendus est hicce finis pro ultimo, quoniam ultra illum finem, quem Deus sibi in creatione hominis & totius mundi proposuit, non potest finis alius cogitari. Finis autem, quem Deus in creatione mundi sibi propositum habuit, non potuit esse in mundo; alias enim non fuisset mundus medium ad huncce finem. Finem vero mediæ existere in ipso medio est contradictorium quid [per def. §. I & IV.] Cum iam totum universum medium fuit alicuius finis in Deo, quem per mundum eiusque creationem obtinere voluit; Sequitur omnino finem mundi non potuisse
exi-

existere in ipso mundo Ergo omnino finis totius universi extra mundum erit quærendus. Extra mundum vero nihil existit quam Deus, Ens omnium perfectissimum & causa mundi. Ergo Finis omnium rerum & sic etiam hominis ultimus in ipso Deo est quærendus & concipiendus.

§. XVI.

Hicce finis omnium rerum ultimus non potest esse alius in Deo, quam Summi huius Numinis gloria. In Deo nihil adest quam infinitæ eius perfectiones, quæ ideo ideam ultimi finis homines assequi debent. Hasce perfectiones debent homines assequi & promovere per suas actiones; nequaquam vero, ac si illas in Deo auferent, hoc enim tollit ideam Dei, sed potius cognoscendo, ita ut mundus sit effectus, ex quo infinita Dei attributa concludendo assequi sibi que representare possint creaturæ rationales & sic quoque homines. *Gloria itaque Dei nihil est aliud, quam representatio perfectissimorum Dei attributorum, secundum quam omnes nostras debemus instituere actiones.* Huncce finem esse omnium rerum ultimum & sic etiam hominum inde etiam cognosci potest, quoniam est per se bonus [§. XIII.] est porro universalissimus & certissimus. Dei autem gloriam promovere nihil est aliud, quam efficere, quo perfectiones Dei infinitæ maiori innotescant gradu.

§. XVII.

Ipsam Deum finem huncce promovere iam demonstratum est [§§. XIV. XV. XVI.] ex creatione mundi. Ipse quidem iam infinita quadam ratione cognovit omnes suas pariter infinitas perfectiones ab omni æternitate. Voluit tamen purissimo sui amore adductus, ut etiam alii illas cognoscerent sibi que representarent; & ideo creavit mundum, qua actione etiam finem suum obtinuit & obtinere debuit, quoniam finis hicce est per se bonus & ex sua natura.

Errat proinde BALUS in *Reponse aux Questions d'un Provincial Tom. II. Chap. 44.* cuius tit. Si l'on peut dire, que Dieu a créé le monde pour sa gloire, ubi ita iudicium suum de gloria Dei format: L'on ne peut dire, que Dieu ait créé le monde

de pour sa gloire. Car si le motif de la gloire est un défaut dans les actions d'une creature, a qui ce motif est utile & nécessaire, qu'en diroit on a l'égard d'un Etre, dont la perfection & la félicité infinies, & non susceptibles du plus ou du moins, sont absolument independantes de tout autre être? Longe vero alia est ratio, quando Deus vult gloriam suam & quando homines appetunt honores. Deus enim est ens perfectissimum & esset omnino imperfectio quædam, si gloriam suam noller; Homines vero multis imperfectionibus sunt commaculati, & nihilominus quærunt honorem ut finem suum ultimum.

§. XVIII.

Reliquæ quoque creaturæ sua quadam necessitate inducæ promovent gloriam divinam. Sunt hæc vel rationales vel irracionales. Irrationales quidem non possunt sibi finem repræsentare (§. VIII.) nihilominus inserviunt rationalibus, ut hi eo melius finem assequi possint; quare & irracionales promovent gloriam Dei & quidem necessario & objective saltem. Rationales vero & ipsæ debent cognoscere perfectiones Dei infinitas, & efficere, ut alii pariter illas cognoscant [§. XVI.]. Tam multa enim adsunt objecta, quæ ostendunt Deum esse, ipsumque existere ens omnium perfectissimum & causam omnium rerum. Quis non inde concluderet, officium creaturarum rationalium postulare quoque, ut alios pariter ducant ad cognitionem perfectionum harum divinarum. Brevibus ut me explicarem: omnes vires a Deo creaturis rationalibus concessæ debent ad finem illum promovendum, gloriam nempe Dei, adhiberi. Cum vero homo est ens libertate præter rationem quoque præditum, (per exper.) libere quoque gloriam Dei debet promovere. Ergo potest etiam finem huncce negligere (per def. libert.) Vult autem Deus huncce finem per suam essentiam (§. XIV. sqq.) Ergo dedit ipsis primo vires, ut gloriam divinam promovere possent; dein adiecit quoque motiva seu argumenta persuasoria (ut

ita dicam) quæ voluntatem hominum liberam determinare debuissent ad finem illum semper promovendum & non omitterendum. Libertas enim nostra ita est comparata, ut non possit agere, nisi motiva quædam ipsam determinant, quæ argumenta & motiva tamen nequaquam cogunt, sed movent saltem (per sens. int.) Sunt vero motiva illa idea boni sive clarius combinatio ærctissima perceptionis gratisimæ cum implerione huius finis; & vi oppositorum, æque ærcta conjunctio perceptionis molestissimæ cum neglectione huius finis (per §. I.) Illa dicitur *salus & felicitas* nostra; hæc vero *infelicitas*. Quicumque itaque promoveret gloriam Dei, felicitatem simul suam obtinebit & contra.

Latere in hisce adductis verbis maxime fundamentum pro adstruenda immortalitate animæ humanæ, firmiter sum persuasus. Si enim Deus necessario vult gloriam suam (§. XIV. sqq.) & in omnem æternitatem debet illam velle. Ergo etiam media s. vires entium rationalium debet conservare in æternum (§. VI. & VIII.) Ergo etiam animas humanas tanquam entia rationalia in æternum debet conservare. Nec ullæ apparet ratio, cur Deus hæc animas rationales iterum destruere, sicque media finem suum necessarium promoventia tollere vellet. Ergo animæ humanæ sunt immortales.

§. XIX.

Imo si creaturæ ratione & voluntate præditæ nolunt libere gloriam Dei promovere, debent tamen illæ hoc necessario maxima licet sua molestia & infelicitate efficere, quoniam finis hicce est ultimus & necessarius (§. XVI. & XVII.) Quicumque enim negligit gloriam divinam, ille sentiet perceptionem ingratissimam sive pœnam æternam; quæ efficiet, ut punitus iustitiam Dei infinitam repræsentare cum coniunctis attributis debeat. Præterea, quando alios beatissimos & felicissimos videt & cognoscit, maximo licet cum dolore amorem quoque Dei erga homines sibi repræsentabit. Occasionem pariter præbet beatis eiusmodi punitus, ut iustitiam

) X 3

Dei

Dei punitivam maximo cum amore erga Deum, maiori adhuc cum motivo ad gloriam eius promovendam, sibi repræsentent, Deumque sic laudent & celebrent.

§. XX.

Salus itaque & felicitas hominum non est finis omnium rerum & sic nec hominis ultimus. Sic enim eadem ratione infelicitas hominum dicenda esset ultimus hominum finis, quod absurdum. Manet quidem felicitas nostra motivum quoddam ad finem ultimum procurandum, non vero est finis ipse; æque ac si quis ob metum pœnæ aliquid peragit, pœna nequaquam erit finis eius actionis: sed motivum saltem agendi, actioneque mea verum finem obtinendi. Neque gratum cum actione quadam coniunctum est finis actionis, v. g. restinctio libidinis non est finis coniugii, sed procreatio sobolis. Gratum in cibis assumendis non est finis cur cibum capiamus, sed conservatio sanitatis. Attamen manet verissimum, finem non esse finem nisi sit bonum quoddam, gratamque coniunctam habeat perceptionem (§. I. & XVIII); hoc saltem dico gratum ut gratum non esse finem, sed potius coniunctum cum re ipsa, quæ gratum secum vehit & melius finis diceretur.

§. XXI.

Deus vult & promovet gloriam suam (§. XVII.) quicquid itaque cum gloria divina convenit, illud omne etiam vult Deus, alias enim non promoveret semper suam gloriam (contra §. XVIII.). Ergo amat Deus antecedenter ad facta hominum omnes homines (per def.); amare enim nihil est aliud, quam statum alterius perfectiorem cupere. Non vero amat Deus homines ut homines plane absolute, sed potius relative & conditionate: Si nempe gloriam suam vellent promovere, tunc quoque fruantur hocce Dei amore antecedenti in omne ævum. Salus enim hominum quoad fruitionem eatenus tantum intenditur a Deo, quatenus est medium gloriæ divinæ promovendæ. Odio itaque Deus quoque prosequitur homines, quatenus nempe finem ultimum nolunt promotum. Nequaquam ideo infelicitatem hominum simpliciter vult Deus,

us, est enim fini ultimo contraria; eatenus vero omnino vult eam, quatenus est medium gloriam suam necessario promovendi, si libere homines nolunt. Amat præterea Deus etiam homines ut suas creaturas; conveniunt enim ad minimum ut creaturæ cum fine suo ultimo & promovent eum obiective. Ergo Deus magis amat homines quam odit.

§. XXII.

Deus omnes homines amat antecedenter equaliter. Omnium enim vult salutem [§. XXI.] quoniam omnes ad finem suum ultimum creavit [§. XVIII.]. Nulla etiam apparet ratio, cur hunc vel illum magis amaret, quam alterum, quoniam omnibus æquali ratione iniunxit gloriæ suæ promotionem.

§. XXIII.

Quicquid Deus vult, id debent quoque homines velle; alias enim negligerent apertissime gloriam Dei. Deus autem vult hominum & quidem omnium salutem. Ergo & debent homines & suam in vicem salutem promovere, ut & propriam.

Hæ tres ideæ diversæ, nempe gloria divina, salus aliorum & propria nunquam inter se invicem possunt collidere, alias enim contradixisset sibi Deus, quod absurdum; sed qui ex hisce tribus unum vere promovet finem, ille reliquos simul duos promovet. Occurrunt tamen in actionibus valde remotis casus, ubi videtur collisio adesse inter actiones, quibus nostram & aliorum salutem promovere debemus licet quam maxime temporalem. Hic vero omnino erit determinandum an propria, an vero aliorum salus sit præferenda?

§. XXIV.

Plures homines maiori gradu promovere possunt gloriam Dei quam unus, Ergo quoque Deus magis vult salutem plurium hominum, quam unius Ergo plures etiam magis amat quam unum, Ergo & nos magis amare debemus plures homines quam unum (§. XXIII.) Ergo & nos totam societatem magis debemus amare quam unicum hominem, ut & magis

gis quam nos ipsos. Ergo magis socialiter est vivendum quam feliciter. Ergo felicitas propria potest quidem respici ut finis homini præscriptus, attamen erit hicce finis subordinatus fini & felicitati totius societatis.

§. XXV.

Inter fines adductos itaque sequens concipiendus erit ordo & subordinatio. Primus & omnium ultimus est & manet semper gloria divina (§. XVI.) Dein sequitur salus plurimum sive totius societatis [§. XXIV.] & huic denique est subordinatus tanquam medium finis propriæ felicitatis. Si itaque quis dubius est in diiudicanda moralitate alicuius actionis; nequaquam subsistendum erit in fine propriæ nostræ felicitatis: sed inquirendum ulterius an vera etiam sit nostra felicitas; quæ veritas tunc satis clare patebit, si salus societatis non requirat aliud vel aliam actionem; & gloria divina eandem ac nostra imperet felicitas.

§. XXVI.

Et hæc sufficient iam hac vice. Restat vero adhuc, ut fini nostri programmatis satis quoque faciamus, qui est, ut Vobis C. O. O. H. notum facerem, quasnam scholas hocce semestri æstivo sim aperturus, & quasnam disciplinas Vobis sim explanaturus. Finitis diebus festis Paschatos insequenti statim hebdomade Lectionum mearum initium faciam.

- I.) Explicabo Cursum Mathematicum ad ductum Celeb. WOLFII. Huic Collegio quotidie duas horas dabo.
- II.) Docebo præcepta Logica. Ducem elegimus Celeb. RIDIGERUM, in sua philosophia pragmatica. Simul etiam adjiciam Collegium quoddam disputatorium.
- III.) Eodem Duce illustrabo priorem eius Philosophiæ practicæ partem.

Si in aliis quoque disciplinis quibusdam institutiones meæ placebunt; nec illis deero. Valete.

ULB Halle
003 334 392

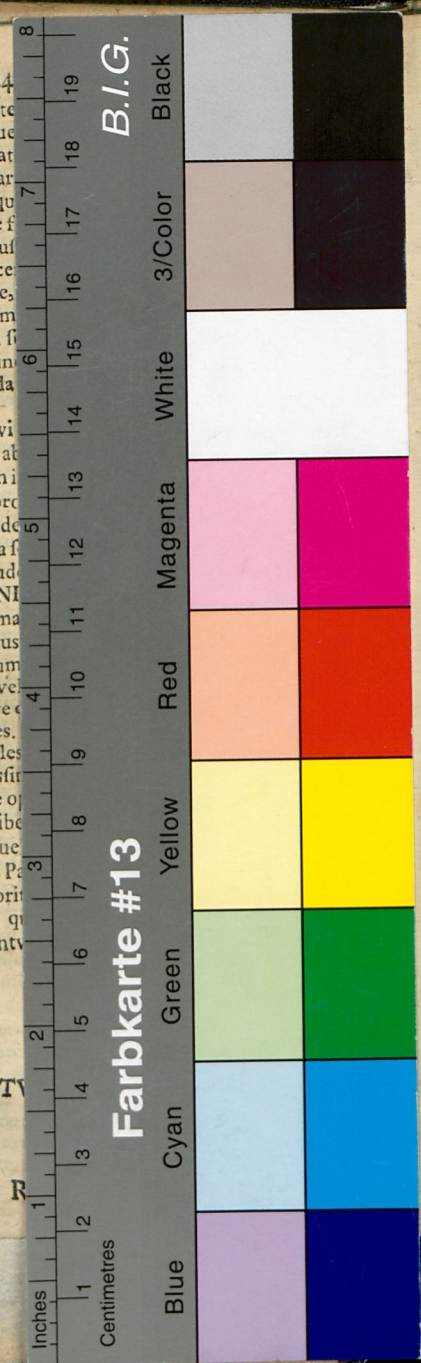
3

Sl.

21

1734,1

4

TENTAMEN METAPHYSICUM
DE
SUBORDINATIONE FINI-
UM PRIMORUM SECUNDUM
QUOS HOMINES SUAS TE-
NENTUR COMPONERE
ACTIONS,

P 525

PROGRAMMATICIS LOCO OFFERT,
SIMULQUE
LECTIONES SUAS ÆSTIVAS
NOTAS FACIT

M. PETRUS AHLWARDT.

GRYPHISWALDIÆ,
PRELO HOEPFNERIANO, 1734.

